

EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTOR

Euroopa andmekaitseinspektori arvamuse kokkuvõte, mis käsitleb ettepanekut võtta vastu nõukogu otsus võltsimisvastase kaubanduslepingu sõlmimise kohta Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning Ameerika Ühendriikide, Austraalia, Jaapani, Kanada, Korea Vabariigi, Maroko Kuningriigi, Mehhiko Ühendriikide, Singapuri Vabariigi, Šveitsi Konföderatsiooni ja Uus-Meremaa vahel

(Lühendatud versioon. Arvamuse täistekst asub inglise, prantsuse ja saksa keeles Euroopa andmekaitseinspektori veebisaidil <http://www.edps.europa.eu>)

(2012/C 215/08)

I. Sissejuhatus

I.1. ELi õigusloomeprotsess seoses ACTA-ga

1. 24. juunil 2011 esitas komisjon ettepaneku võtta vastu nõukogu otsus võltsimisvastase kaubanduslepingu (edaspidi „ACTA” või „leping”) sõlmimise kohta Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning Ameerika Ühendriikide, Austraalia, Jaapani, Kanada, Korea Vabariigi, Maroko Kuningriigi, Mehhiko Ühendriikide, Singapuri Vabariigi, Šveitsi Konföderatsiooni ja Uus-Meremaa vahel ⁽¹⁾.

2. Lepingu eesmärk on lahendada intellektuaalomandi õiguste jõustamine, töötades välja ühise lähenemise jõustamisele ning hõlbustades koostööd rahvusvahelisel tasandil. II peatükk sisaldab meetmeid mitmes õigusvaldkonnas, nimelt tsiviilõiguskaitse valdkonnas (2. jagu), piiril võetavate meetmete osas (3. jagu), kriminaalõiguskaitse valdkonnas (4. jagu) ning intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisel digitaalses keskkonnas (5. jagu). III peatükk sisaldab meetmeid õiguskaitsealase tegevuse parandamiseks ja IV peatükk käsitleb rahvusvahelist koostööd.

3. Nõukogu võttis ACTA ühehäälselt vastu detsembris 2011 ⁽²⁾ ning Euroopa Komisjon ja 22 liikmesriiki ⁽³⁾ allkirjastasid selle 26. jaanuaril 2012. Lepingu artikli 40 kohaselt jõustub ACTA pärast ratifitseerimist kuues allkirjastanud riigis. ELi õigusena jõustumiseks peab aga lepingu ratifitseerima Euroopa Liit, mis tähendab, et Euroopa Parlament peab selle heaks kiitma rahvusvaheliste kaubanduslepingute nõusolekumenetluse alusel ⁽⁴⁾ ning liikmesriigid peavad selle ratifitseerima vastavalt oma põhiseaduslikele menetlustele. Euroopa Parlamendi hääletus ACTA küsimuses peaks kava kohaselt toimuma 2012. aasta jooksul täiskogu istungil.

I.2. ACTA praegune olukord ELis

4. Viimastel kuudel on ACTA-ga seoses väljendatud järjest kasvavat muret ⁽⁵⁾. Sellepärast teatas Euroopa Komisjon 22. veebruaril 2012, et kavatses esitada lepingu arvamuse saamiseks Euroopa Liidu

⁽¹⁾ Komisjoni ettepanek: nõukogu otsus võltsimisvastase kaubanduslepingu sõlmimise kohta Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning Ameerika Ühendriikide, Austraalia, Jaapani, Kanada, Korea Vabariigi, Maroko Kuningriigi, Mehhiko Ühendriikide, Singapuri Vabariigi, Šveitsi Konföderatsiooni ja Uus-Meremaa vahel, KOM(2011) 380 (lõplik).

⁽²⁾ Lepingu teksti viimane versioon seisuga 23. august 2011 asub aadressil <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/11/st12/st12196.en11.pdf>

⁽³⁾ Eesti, Küpros, Madalmaad, Saksamaa ja Slovakkia ei ole lepingut veel allkirjastanud.

⁽⁴⁾ Vastavalt Euroopa Liidu toimimise artikli 218 lõikele 6.

⁽⁵⁾ Vt muu hulgas: <http://euobserver.com/9/115043>; <http://euobserver.com/871/115128>; https://www.bfdi.bund.de/bfdi_forum/showthread.php?3062-ACTA-und-der-Datenschutz, <http://www.bbc.co.uk/news/technology-17012832>

Kohtule ⁽⁶⁾. Selline menetlus on ette nähtud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 218 lõikes 11 ⁽⁷⁾.

5. 4. aprillil 2012 otsustas komisjon küsida kohtult järgmise küsimuse: „Kas võltsimisvastane kaubandusleping (ACTA) on kooskõlas Euroopa Liidu aluslepingutega, eelkõige Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga?” ⁽⁸⁾. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 218 lõikes 11 on selgelt sätestatud, et kui vastus on negatiivne, „saab kavandatav leping jõustuda üksnes juhul, kui seda muudetakse või kui aluslepingud läbi vaadatakse”.

6. Asjaolu, et komisjon esitab lepingu kohtule, ei peata siiski automaatselt parajasti Euroopa Parlamendis käimas olevat nõusolekumenetlust. Pärast arutelu Euroopa Parlamendi rahvusvahelise kaubanduse komisjonis otsustati jätkata lepingu üle hääletamist plaanitud ajakava järgi ⁽⁹⁾.

I.3. Euroopa andmekaitseinspektori teise ACTA-t käsitleva arvamuse põhjused

7. Veebruaris 2010 andis Euroopa andmekaitseinspektor välja omaalgatusliku arvamuse, et juhtida komisjoni tähelepanu eraelu puutumatus ja isikuandmete kaitse teemadele, mida tuleks ACTA üle läbirääkimisi pidades arvesse võtta ⁽¹⁰⁾. Kuigi läbirääkimisi peeti konfidentsiaalselt, oli märke selle kohta, et ACTA-sse lisatakse internetis kohaldatavad jõustamise meetmed, eriti kolme hoiatuse mehhanism, ⁽¹¹⁾ mis mõjutavad andmekaitseõigusi.

8. Euroopa andmekaitseinspektori tollane analüüs keskendus sellist liiki meetmete seaduslikkusele ja proportsionaalsusele ning selles järeldati, kui ACTA-ga kehtestatakse meetmed, mis toovad kaasa internetikasutajate ulatusliku jälgimise, on see vastuolus ELi põhiõigustega ning eelkõige eraelu puutumatus ja isikuandmete kaitsega, mida kaitstakse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 8 ning ELi põhiõiguste harta ⁽¹²⁾ artiklitega 7 ja 8. Peale selle rõhutas Euroopa andmekaitseinspektor, et intellektuaalomandi õiguste jõustamise kontekstis on isikuandmete rahvusvaheliseks vahetamiseks vaja kaitsemeetmeid.

9. Nüüd, kui kavandatud ACTA tekst on avalikustatud, ⁽¹³⁾ peab Euroopa andmekaitseinspektor asjakohaseks anda ACTA kohta välja teine arvamus, et hinnata mõningaid lepingus sisalduvaid sätteid andmekaitse seisukohast ning anda seeläbi konkreetset nõu, mida saaks ratifitseerimisprotsessis arvesse võtta. Omaalgatuslikult tegutsedes on Euroopa andmekaitseinspektor määruse (EÜ) nr 45/2001 artikli 41 lõikele 2 tuginedes vastu võtnud käesoleva arvamuse, et anda juhiseid ACTA-ga seoses esilekerkinud eraelu puutumatus ja isikuandmete kaitse küsimuste kohta.

(Lühendatud versioon. Arvamuse täistekst asub inglise, prantsuse ja saksa keeles Euroopa andmekaitseinspektori veebisaidil <http://www.edps.europa.eu>)

⁽⁶⁾ Volinik Karel De Gucht'i avaldus ACTA (võltsimisvastase kaubanduslepingu) kohta, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/12/128>

⁽⁷⁾ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 218 lõikes 11 on sätestatud, et „Liikmesriik, Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon võib taotleda Euroopa Kohtult arvamust selle kohta, kas kavandatav leping on aluslepingutega kooskõlas. Kui kohtu arvamus on negatiivne, saab kavandatav leping jõustuda üksnes juhul, kui seda muudetakse või kui aluslepingud läbi vaadatakse”. Kohtu kodukorra artikli 107 lõige 2 näeb ette, et „[a]rvamus võib käsitleda nii kavandatava lepingu vastavust aluslepingute sätetele kui ka liidu või mõne tema institutsiooni pädevust see leping sõlmida”.

⁽⁸⁾ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/12/354&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

⁽⁹⁾ Vt <http://www.neurope.eu/article/parliament-halts-sending-acta-court-justice>

⁽¹⁰⁾ Euroopa andmekaitseinspektori arvamus Euroopa Liidu praeguste läbirääkimiste kohta võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu üle, ELT C 147, 5.6.2010, lk 1.

⁽¹¹⁾ Pärast kolme hoiatust internetiühenduse katkestamise põhimõtte ehk nn järkjärgulise reageerimise kavade võimaldavad autoriõiguste omanikel või usaldusväärsetel kolmandatel isikutel internetikasutajaid jälgida ja tuvastada väidetavad autoriõiguste rikkujad. Pärast väidetava rikkujate internetiteenuste pakkuja poole pöördumist hoiatab teenusepakkuja rikkujana tuvastatud kasutajat, kelle internetiühendus katkestatakse pärast kolme hoiatust.

⁽¹²⁾ Euroopa Liidu põhiõiguste harta, ELT C 303, 14.12.2007, lk 1.

⁽¹³⁾ Vt joonealust märkust 3.

II. Järeldus

67. Kuigi Euroopa andmekaitseinspektor tunnistab õigustatud muret seoses intellektuaalomandi õiguste jõustamise tagamisega rahvusvahelises kontekstis, tuleb leida õige tasakaal intellektuaalomandi õiguste kaitsega seotud nõuete ning eraelu puutumatuse ja isikuandmete kaitse õiguste vahel.

68. Euroopa andmekaitseinspektor rõhutab, et intellektuaalomandi õiguste jõustamise tugevdamiseks ettenähtud meetmed ei tohi kahjustada üksikisikute eraelu puutumatuse, isikuandmete kaitse ja sõnavabaduse põhiõigusi ja -vabadusi ning teisi õigusi, nagu süütuse presumptsioon ja tõhus kohtulik kaitse.

69. Paljud lepinguga ettenähtud meetmed intellektuaalomandi õiguste jõustamiseks digitaalses keskkonnas hõlmavad kasutajate käitumise ja elektroonilise teabevahetuse jälgimist internetis. Nende meetmetega sekkutakse jõuliselt üksikisikute eraellu ning kui meetmeid ei rakendata nõuetekohaselt, võivad need kahjustada üksikisikute õigusi ja vabadusi muu hulgas seoses eraelu puutumatuse, isikuandmete kaitse ning teabevahetuse konfidentsiaalsusega.

70. Tuleb tagada, et mis tahes internetis kohaldatav jõustamismeede, mida ELis ACTA jõustumise tagajärjel rakendatakse, oleks vajalik ja proportsionaalne intellektuaalomandi õiguste jõustamise eesmärgi suhtes. Euroopa andmekaitseinspektor rõhutab, et meetmed, mis hõlmavad internetikasutajate käitumise ja/või elektroonilise teabevahetuse valimatut või ulatuslikku jälgimist tühiste, väikesemahuliste mittetulunduslike rikkumiste raames, on ebaproportsionaalsed ja rikuvad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklit 8, põhiõiguste harta artikleid 7 ja 8 ning andmekaitseinspektiivi.

71. Euroopa andmekaitseinspektorile tekitavad lisaks muret mitu lepingu sätet, eelkõige järgmised:

- leping on ebaselge artikliga 27 ettenähtud digitaalse keskkonna jõustamismeetmete reguleerimisala osas ning selles, kas neid rakendatakse üksnes suuremahuliste intellektuaalomandiõiguste rikkumiste puhul. Lepingu artiklis 23 esitatud märged „kommertseesmärgil” ei ole määratletud piisavalt täpselt ning erakasutajate poolt personaalsel ning mittetulunduslikul eesmärgil teostatud toimingud ei ole lepingu reguleerimisalast sõnaselgelt välja jäetud;
- viide „pädevatele asutustele”, kellele on lepingu artikli 27 lõike 4 kohaselt antud teabe nõudmise õigus, on liiga ebamäärane ega anna piisavat kindlust, et väidetavate rikkujate isikuandmete avalikustamine toimub üksnes kohtuorganite järelevalve all. Peale selle ei ole rahuldavad ka tingimused, mis õiguste omanikul tuleb sellise teabe nõudmise õiguse saamiseks täita. Nendel ebatäpsustel võib olla suur kaaljuhtudel, kui välismaised pädevad asutused esitavad taotluse ELis asuvatele internetiteenuse osutajatele;
- paljud vabatahtlikud koostöömeetmed, mida võib lepingu artikli 27 lõike 3 kohaselt rakendada, sisaldavad isikuandmete töötlemist internetiteenuse osutajate poolt ulatuses, mis läheb ELi õigusega lubatust kaugemale;
- leping ei sisalda piisavalt piiranguid ja kaitsemeetmeid seoses selliste meetmete rakendamisega, mis hõlmavad elektrooniliste suhtlusvõrgustike ulatuslikku jälgimist. Eelkõige ei ole sätestatud kaitsemeetmeid, mis tagaksid eraelu puutumatuse, isikuandmete kaitse, tõhusa kohtuliku kaitse ja nõuetekohase menetluse õiguste ning süütuse presumptsiooni põhimõtte järgimise.

Brüssel, 24. aprill 2012

Euroopa andmekaitseinspektori asetäitja
Giovanni BUTTARELLI
